

המפוזות הללו שורה שכינה על אדם.

ועל הנשמה נאמר משכבת חיקך שמר פתחי פיך, שלא תדר אם לא תשלם, זהו שכתוב אם אין לך לשלם למה יקח משכבך מתחתידך, ונשארו הרוח והנפש יתומים, ואם הנשמה עוברת על מצוות התורה ויורדים חטאים לגוף, דין הוא לפרע מנכסי יתומים, במצוות עשה שנשארו להם מהנשמה, שבגלל החטאים נוטלים מהרשעים את המשכון, שהוא הנשמה, וזהו אם חבל תחבל שלמת רעך.

ואם יש לו חטאים ויש לו זכיות, נפרעים החטאים בזכיות, ונאמר יצא שכרו בהפסדו, מיד מחזירים אותו לגוף לפני שיבא השמש, וזהו עד בא השמש תשיבנו לו, שפאשר האדם ישן, עולה ממנו הנשמה, ואין יורדת לגוף עד שפורעת את כל החטאים שעשה האדם באותו יום, ומשום זה ממשכן אותה אותו בית דין שלמעלה, משום שהמקטרג עולה אחריה לתבע ממנה דין בארבע מיתות בית דין - שנים שנאמרו למעלה, ושנים ששורים על אותם שמגלים את העריות של התורה. אשרי הוא מי ששומר אותה בכל יום.

ובזמן שהחטאים גדולים, ומלוה אדם חטאים על המשכון, אבד המשכון, שהיא הנשמה, ולא חוזרת אליו, והכל הוא בדין שדנה אותה הגבורה, שהיא בית הדין הגדול, בכל לילה בשמים עשרה שעות ובשבעים ושנים רגעים כחשבון חס"ד, שנאמר בו והוכן בחסד פסא, וסוד הדבר - ותפקדנו לבקרים, לרגעים ותבחננו.

וברכך, ובגין פקודין אלין שריא שכינתא על בר נש.

ועל נשמתא אתמר (מ"כה ז ח) משכבת חיקך שמר פתחי פיך, דלא תדור אם לא תשלם, הדא הוא דכתיב (משלי כב כז) אם אין לך לשלם למה יקח משכבך מתחתידך, ואשתארו רוח ונפש יתומים, ואם נשמתא עוברת על פקודי אורייתא ואנחת חובין בגופא, דין איהו ליפרע מנכסי יתומים, בפקודין דעשה דאשתאר לון מנשמתא, דבגין חובין נטלין מחייביא משפונא דאיהי נשמתא, ודא איהו (שמות כב כח) אם חבל תחבל שלמת רעך.

ואי אית ליה חובין ואית ליה זכוון, אתפרעו חובין בזכוון, ואתמר יצא שכרו בהפסדו, מיד חזרין ליה לגופא קדם דייתי שמשא, ודא איהו (שם) עד בא השמש תשיבנו לו, דכד נאים בר נש נשמתא סלקא מניה, ולא נחתת בגופא עד דפרעת כל חובין דעבד בר נש בההוא יומא, ובגין דא ממשכן לה ההוא בי דינא דלעילא, בגין דמקטרגא סליק אבתרהא למתבע מינה דינא, בארבע מיתות בית דין, תרין דאתמר לעיל, ותרין דאינון שריין על אינון דמגלין עריין דאורייתא, זכאה איהו מאן דנטיר לה בכל יומא.

ובזמנא דחובין אינון רברבין, ומלוה בר נש חובין על משפונא, אבד משפונא דאיהי נשמתא, ולא חזרת לגביה, וכלא איהו בדין דין לה גבורה דאיהו בי דינא רברבא, בכל ליליא בתרין עשר שעתין ובשבעין ותרין רגעין כחשבון חס"ד, דאתמר ביה (ישעיה מז ח) והוכן בחסד פסא, ורזא דמלה (איוב ז טח) ותפקדנו לבקרים, לרגעים ותבחננו.

ואית חובין דאינון בסתר, ולא יכילין לאסהדא בהון מלאכין דאזלין עם נשמתא, דאתמר בה (תהלים צא יא) פי מלאכיו יצוה לך, הא שכנינתא סהידת עלייהו, הדא הוא דכתיב (ירמיה כג כד) אם יסתר איש במסתרים, בגין דשכינתא על רישיה, דאתמר בה דע מה למעלה מפה, עין רואה ואזן שומעת וכל מעשיך בספר נכתבין, (לזמנין נשמתא לא הות מודה בחובין דתבע עליה יצר הרע, וחשיד יצר הרע בהאי), (ג"א ולזמנין נשמתא לא חבת וחשיד יצר הרע בהאי), ואזלין לגבי בי דינא ודן עלייהו דין הנשבעים, אומיאת נשמתא עלייהו ואתפטר, ואם לאו פרעת.

ואית חובין דאתמר בהון (איוב לו ז) וכיד כל אדם יחתום, ומראין לה חתימת ידקא. ואית חובין דאינון על תנאי דאתני עליה לפרעא לון בהאי עלמא, דחובין דיליה באתריה, דלא יגבה לון תובע אלא באתריה, ואלין אינון חובין דעשרין שנין, ואית חובין לתתא, דאוקמוהו קדמאין דעד עשרין שנין (דף קמג ע"א) מענישין לתתא ולא לעילא, ואית חובין דמענישין לעילא ותבעין לון לעילא בי דינא רברבא, ובגינייהו ממשפנין נשמתא לעילא, ולא מניחין לה לנחתא לתתא, אבל בחובין דמענישין עלייהו לתתא, לא מענישין לה לעילא, ולא מעפבי ליה תמן, ואית חובין דנשמתא דגבין מנייהו בכל אתר, כגון (שמות כא יז) ומקלל אביו ואמו, דאתמר ביה מות יומת, מפי דינא דלעילא ומפי דינא דלתתא, דאתדנת בתרין דינין, ובגין חובא דא בכל אתר דאשפחין לה לעילא גבין מינה, ובכל אתר דאשפחין לה לתתא גבין מינה, ולית פקודא דלית לה רשו לאגנא עלהא,

ויש חטאים שהם בסתר, ולא יכולים להעיד בהם המלאכים שהולכים עם הנשמה, שנאמר בה פי מלאכיו יצוה לך, הרי השכינה מעידה עליהם, זהו שכתוב אם יסתר איש במסתרים, משום ששכינה על ראשו, שנאמר בה דע מה למעלה מפה, עין רואה ואזן שומעת וכל מעשיך בספר נכתבים. (לפעמים הנשמה לא היתה מודה בחטאים שתובע עליו היצר הרע, וחושד יצר הרע בה) (ולפעמים הנשמה לא חטאה, וחושד היצר הרע בזה), והולכים אל בית הדין, ודן עליהם דין הנשבעים, נשבעת הנשמה עליהם ונפטרת, ואם לא - פורעת.

ויש חטאים שנאמר בהם וכיד כל אדם יחתום, ומראים לה חתימת ידיה, ויש חטאים שהם על תנאי שמתנה עליו לפרע אותם בעולם הזה, שהחטאים שלו במקומו, שלא יגבה אותם התובע אלא במקומו, ואלו הם חטאים של עשרים שנים, ויש חטאים למטה, שבארו הקדמונים שעד עשרים שנים מענישים למטה ולא למעלה, ויש חטאים שמענישים למעלה, ותובעים אותם למעלה בית הדין הגדול, ובשבילם ממשפנין את הנשמה למעלה, ולא מניחים לה לרדת למטה, אבל בחטאים שמענישים עליהם למטה, לא מענישים אותה למעלה ולא מעפבים אותו שם, ויש חטאים של הנשמה שגובים מהם בכל מקום, כמו ומקלל אביו ואמו, שנאמר בו מות יומת, מבית הדין שלמעלה ומבית הדין שלמטה, שנדונית בשני דינים, ומשום החטא הזה, בכל מקום שמוצאים אותה למעלה, גובים ממנה, ובכל מקום שמוצאים

אותה למטה, גובים ממנה ואין מצוה שאין לה רשות להגן עליה. שיש חטאים שדנים בדינים חמורים את הנשמה, ותבא מצוה שהיא גבירה כמו מצות תפלין, ומגנה עליו ופורשת כנפיה עליו, ואין רשות למקטרג להתקרב לשם, ויש חטאים שאין רשות לגבירה להגן עליהם, זהו שכתוב מעם מזבחי תקחנו למות.

אבל יש מצוות שהן שפחות, מאלו המצוות שהן על מנת לקבל פרס, אף על גב שיבאו להגן עליה, נוטלים אותם המקטרגים תחת רשותם, (מוציאים אותה המקטרגים מרשותם) ויש חטאים אחרים שנקראים חלוקי הדינים, על חטאים שחולקים בהם, מהם מטה כלפי חסד, ודנים את הנשמה בממוץ, שהוא דיני ממונות, ויש אחרים שחולקים עליהם והם נוטים כלפי חובה, לדון אותה בדיני נפשות. אם הזכיות מתגברות על החובות, דנים אותה בדיני ממונות, וגובים מהזכיות, שהם גמילות חסדים שלו, ואם החובות מתגברות, אז דנים אותה בדיני נפשות מצד הגבורה, וגובים בה נפש ורוח.

והמעלה אין משוא פנים, בין לצדיק בין לרשע, וכן צריך להשוות למטה גבי דין הצדיק עם הרשע, מצד של אמת העמוד האמצעי, ולא יהיה דין רשאי לעשות משוא פנים לאחד מהם בדין, שבדין שלמעלה נאמר בו לא ישא פנים ולא יקח שחד. אוי לו לדין למטה שמשנתנה מהדין שלמעלה, שמכחיש מעשה בראשית, ולא יאמר זה נאמן מזה, שכמו שהוא למטה, שפטים ושטרם תתן לה בכל שעריה, לדון גופים, כך יש למעלה שופטים ושטרם לדון

דאית חובין דדינין לה בדינים חמורים לנשמתא, ויתי מצוה דאיהי מטרוניתא כגון מצות תפלין, ואגינת עליה ופרישת גדפהא עליה, ולית רשו למקטרג לקרבא תמן, ואית חובין דמטרוניתא לית לה רשו לאגנא עליהו, הדא הוא דכתיב (שם יד) מעם מזבחי תקחנו למות.

אבל פקודין אית דאינון שפחות, מאלין פקודין דאינון על מנת לקבל פרס, אף על גב דיתון לאגנא עליה, נטלי לון מקטרגין תחות רשותיהו, (נ"א נפקון לה מקטרגין מרשותיהו), ואית חובין אחרנין דאתקריאו חלוקי דינין, על חובין דחולקין בהון, מנהון מטה כלפי חסד, ודינין לה לנשמתא כממוץ דאיהו דיני ממונות, ואית אחרנין דחולקין עליהו ואינון נוטין כלפי חובה, למידן לה בדיני נפשות, אם זכוון מתגברין על חובין דנין לה בדיני ממונות, וגבין מזכוון דאינון גמילות חסדים דיליה, ואם חובין מתגברין דינין לה בדיני נפשות מסטרא דגבורה, וגבין בה נפש ורוח.

ולעילא לית משוא פנים בין זפאה לחיבא, וכן צריך להשוות לתתא גבי דינא זפאה עם חיבא, מסטרא דאמת עמודא דאמצעיתא, ולא יהא דינא רשאי למעבד משוא פנים לחד מנייהו בדינא, דבדיינא דלעילא אתמר ביה (דברים יז) לא ישא פנים ולא יקח שחד, ווי ליה לדיינא לתתא דאשתני מדיינא דלעילא, דאכחיש עובדא דבראשית, ולא יימא דא מהימנא מדא, דכמה דאיהו לתתא (שם טז יח) שופטים ושטרם תתן לה בכל שעריה, לדיינא גופין, הכי אית לעילא שופטים ושטרם לדיינא נשמתא, ולא יוקיר